

KULTURNÍ A INFORMAČNÍ STŘEDISKO PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ

Daniela Hebnarová

Jednou ze základních funkcí knihovny je zprostředkování informací uživatelům. Pro každého občana je Ústavou ČR, usnesením předsednictva ČNR ze dne 16.12.1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, dáno právo na informace jako jedno z nezadatelných práv člověka a toto právo nemůže být upíráno ani lidem handicapovaným. Projekt „Kulturní a informační středisko pro zdravotně postižené občany“ nechápeme jako pouhou humanitární akci, ale jako naplňování práv jedné nikoliv nepočtené skupiny obyvatel a naplňování jedné ze základních funkcí knihovny.

Informatika v oblasti potřeb zdravotně postižených téměř neexistuje, tok stávajících informací k těm, kteří je nejvíce potřebují, není dořešen. Dostupnost informací je základním kamenem k plnohodnotné a skutečné integraci zdravotně postižených občanů do společnosti.

Na opakovaných konzultacích se zástupci a členy Sdružení zdravotně postižených v kroměřížském okrese jsme si zmapovali nejpálčivější problematiku a společně s nimi se rozhodli realizovat vytyčený záměr. Naše představa Kulturního a informačního střediska (KIS) zahrnuje:

- 1) Oblast kultury
- 2) Informační servis

1) Oblast kultury

Spolupráce okresní knihovny a Sdružení zdravotně postižených (SZP) existuje již několik let. Nevidomí a slabozrací mají možnost bezplatného zapůjčení audiokazet s nahrávkami literárních prací (stejně tak CD a magnetofonových kazet s hudební tematikou). Připravujeme seznamy magnetofonových kazet / MC/ pro přepis do znakového písma, stejně tak budou označeny obaly MC. Po dohodě s Ochranným svazem autorů využijeme bohatého fondu gramofonových desek /mluvené slovo/ pro přepis na MC, čímž vznikne velmi rozsáhlá kolekce, sestavená z mnohých literárních žánrů. Na všech těchto aktivitách se budou podílet i členové Sdružení nevidomých a slabozrakých. Pevně doufáme, že se nám podaří vytyčený záměr realizovat i s příslibenou pomocí sponzorů, kterou využijeme na nákup magnetofonových kazet a obalů pro přepravu MC nevidomým i mimo region.

Již řadu let pracuje v Kroměříži internátní oční škola. Podle potřeb a požadavků učitelů připravujeme pro děti besedy, které upravujeme přiměřeně jejich handicapu.

Dále naše nabídka zahrnuje knihy se speciálním typem písma pro čtenáře se zbytky zraku, prostřednictvím meziknihovni výpůjční služby bezplatně objednávané knihy z knihoven pro nevidomé a slabozraké, od ledna 1995 jsme rozšířili nabídku o periodikum v Braillově písmu Zora.

Sluchově postiženým návštěvníkům knihovny se individuálně věnuje pracovnice s dlouholetými zkušenostmi v komunikaci s takto postiženými lidmi. Spolupráci však značně zkomplikovaly existenční problémy zmíněné organizace, která pro trvalé neshody vystoupila ze Svazu invalidů a osamostatnila se. Specifickou vlastností členů klubu je však velmi nízká potřeba četby, jsou to lidé kolektivně, či sportovně založení, proto preferují různé společenské akce, zájezdy, výlety, aj. Úlohu knihovny spatřujeme spíše v udržení se v povědomí těchto lidí, v možnosti pomoci při organizování různých aktivit a hlavně pak při propagaci a rozšiřování znalostí o takto postižených lidech a jejich problémech u „zdravé“ populace.

S mentálně postiženými dětmi a dětmi s kombinovanými vadami pracujeme již druhým rokem a počítáme s jejich účastí v kulturních a informačních aktivitách knihovny i do budoucna. Rozhodli jsme se zaměřit na vesnickou školu a začít u těch nejmenších. Postižení prvňáčkové jsou mnohdy na úrovni dětí mnohem mladších, proto bylo nutné vzít do úvahy tuto odlišnost při tvorbě a realizaci literárních, výtvarných a estetických programů. Knihovnu jsme zpřístupnili i pro děti s těžším pohybovým postižením. Prostřednictvím speciální práce s knihou jsme se pokusili rozvíjet a obohatit slovní zásobu dětí, zlepšit výslovnost, představivost, seznámit děti s jinými knihami než jsou učebnice, s knihovnou, regionem a správně naučit děti s knihou zacházet. Pravidelně jsme navštěvovali školu a po dohodě s učiteli připravili pro děti drobné dárky. Na oplátku jsme se zúčastnili jejich vánoční besídky, ukončení školního roku, aj. akcí.

S velkým ohlasem se setkal i čtyřtýdenní patronát knihovny nad dětmi z oblasti Černobylu, které jsou postiženy vysokými dávkami radiace. Pracovnice knihovny pro ně připravily spoustu akcí, výletů, prostřednictvím regionálního tisku a osobních kontaktů zajistily sponzory a založily tak tradici, která by měla nadále pokračovat.

2) Informační servis

Při návrhu informačních služeb pro zdravotně postižené občany jsme vycházeli ze zkušeností Informačního systému zdravotně postižených HANDI-HELP. V současnosti se nepodařilo přesvědčit státní správu a některé představitele zastřešujících organizací zdravotně postižených o významu a užiteč-

nosti systému. Systém nebyl podpořen finančně, proto pomalu končí svou činnost. Přesto nás inspiroval v mnoha oblastech.

Informační servis našeho střediska zahrnuje následující databáze:

- kultura (adresáře bezbariérových zařízení: např. kina, divadla, koncertní sály, plovárny. . . ,regionální data jsou pravidelně aktualizována)
- vzdělávání (databáze škol pro zdravotně postižené, internátů, stacionářů, ústavů sociální péče, poraden, aj. zařízení pro handicapované děti jsme rozeslali na školy všech typů v rámci regionu, seznamy připravili k nahlédnutí v knihovně, informovali veřejnost prostřednictvím tisku. Regionální data aktualizujeme přímým vkládáním prostřednictvím PC.)
- kompenzační a rehabilitační pomůcky (seznamy výrobců a prodejců pomůcek, technické údaje a literatura o pomůckách pro zdravotně postižené. . .)
V roce 1995 byla v Kroměříži otevřena Chráněná dílna pro zdravotně postižené. Svou činnost však musela pro vážné problémy záhy ukončit. Zástupci SZP projeví zájem o spolupráci s knihovnou i v této oblasti. (Informace a existující nabídka kompenzačních a rehabilitačních pomůcek, nabídka vlastních výrobků, pravidelná aktualizace.)
- právní servis pro zdravotně postižené

Protože systém HANDIHELP neaktualizoval právní servis pro zdravotně postižené, vyžíváme ASPI. Snažíme se poskytnout základní informace o právních úpravách, které se bezprostředně týkají zdravotně postižených a to velmi přístupnou formou. Všechny informace jsou poskytovány bezplatně. Na požádání kopírujeme zdarma zákony a různé vyhlášky.

Aby se zdravotně postižení občané mohli zúčastnit kulturních, vzdělávacích, humanitárních aj. akcí, potřebují dostatek informací nejenom o těchto aktivitách, ale i dostatek informací o kompenzačních a rehabilitačních pomůckách, bez nichž by jejich účast nebyla možná. KIS pro zdravotně postižené spoluobčany si klade za cíl poskytování služeb a získávání i poskytování informací nejenom na regionální úrovni.

Práce Kulturního a informačního střediska pro zdravotně postižené při Okresní knihovně v Kroměříži byla v roce 1995 podpořena grantem Ministerstva kultury České republiky.